

105 Tres pateat cœli spatium non amplius ulbas.
*M. Dic quibus in terris inscripti nomina regum
 Nascantur flores: & Phyllida solus habeto.
 P. Non nostrum inter vos tantas componere lites.
 Et vitula tu dignus, & hic: & quisquis amores*
 110 Aut metuet dulces, aut experietur amarus.
Claudite jam rivos, pueri: sat prata biberunt.

cœli spatium apertum sit ulnis non plusquam tribus, & vitis mihi magnus vates. M. Dic qua in regione ortantur flores: notati regum nominibus, & possideli solus Phyllida. P. Non meum est distribere tantam contentionem inter vos. Tu mereris vitulam, & hic quoque: & quicumque aut diffidet amorbis prosperis, aut experietur tristis. Nunc obstruite rivos, o juvenes: prata satis irrigata sunt.

N O T Æ.

105. Tres pateat, &c.) Ænigma difficile, & Agrippa III. Coss. ut habet Censorinus. Edita autem sunt Bucolica anno Virgilii circiter 32. Igitur ad vulgarem & pastoralem sensum confugio, qui est de hyacintho flore, in quem Hyacinthus primum, Phœbo dilectus puer; cum Ajax Græcorum post Achillem fortissimus, mutatus fuit. Videtur enim in illo scriptæ quodammodo litteræ, quæ solita sunt in Ajace; & si retrosum legantur, primæ etiam aliquemodoinn hinc, si, ut vult Nannius, per j. non perius fidem. Atque illa difficultas Hyacinthi nominis Ovidium movit, ut floribus illius litteras ad Ajacis quidem nomen referret; ad Apollinis vero genitus, mortem Hyacinthi deplorantis. Quippe a genitus notat, unde est *Ætlo gemo*. Ita Met. 10. 215. *Ipsæ genitus solis inscripti*, & *at ad hos habet inscriptionem*. Tum l. 13. 397. *Litteræ communis medicæ, pueroque, utroque inscripta est solis; hæc nominis, illa querelæ. Ajax porro & Hyacinthus, non reges, sed regum illi fuerunt*. Quodam Teianensis, Hyacinthius Amyclarum regis. Reges tamen vocat Virgilius e more, quo Laviniam & Ariadnem reginas alibi vocavit.

109. Et quisquis amores, Aut, &c.) Non uni digni cœlis vitula pro præmio, sed etiam quicumque vobis similes ita belle experient affectus amantum: five epus qui felix in amore felicitati suæ diffidit, qualis Menalcas: *Dulce satis humor, &c. Quid prodest, si me ipse, &c. five epus qui amaritum in amore experitur, qualis Dæmetas: Triste lupus stabulis, &c. nobis Amaryllidis iæ.*

111. Claudite jam, &c.) Allegoria est. Jam cantare desinite: satis enim aures nostras cantu vestro delectatæ sunt, quemadmodum aquarum humore prata reficiuntur.

E C L O G A IV.

* P O L L I O.

A R G U M E N T U M.

CONFECTO bello Perasino, de quo dictum est in argum. Ecl. 1. M. Antonius multis de causis infensus Octaviano, cum ingenti exercitu venerat in Italiam. Reconciatit tamen circa Brundisium, administris L. Cocceio communi amico; & ex parte Octavianum, Mæcenate; & ex parte Antonii Asinio Pollione, tum consule: ambo cum orationibus honore Romam ingressi sunt. Sed paucis post diebus, cum Sext. Pompejus, Magni filius, occupata Sicilia commentum intercluderet, ideoque Roma fame premeretur, Octavianus & Antonius, lapidibus palam appetiti a populo, coacti sunt pacem cum Sext. Pompejo componere. Pax composita ad Puteolos. Sublato igitur famis metu, iubaris in urbem consuetibus, civilibus bellis tanto post tempore extinctis, quadam aurea species ætatis affulsit. Hæc autem omnia cum accidissent sub extantem Pollionis consulatum, & ipso Pollione administrato, cui tunc temporis filius natus erat: huic Pollionis filio generbliacon Virgilius cecinit; ejusdemque, & temporum illorum in laudem detorsit, quicquid in Cumanæ Sibyllæ libris, de Christi ortu, ejusque matre atque ætate legerat. Scripta est anno Virgilii 31. inunte: U. C. 714. exente: sub ipsum pacis Puteolane tempus: Coss. Domitio Calvino, & Asinio Pollione: paulo antequam hi consules magistratum abdicarent; quod more illorum fecerunt, ad paucos qui supererant exilio anno dies: in gratiam L. Cornelii Balbi Galitani, & P. Canidii, qui consules in annum reliquam appellati sunt.

N O T Æ.

* POLLIO.) C. Asinius Pollio, a Julio Cæsare paulo ante eadem, Hispaniæ alterius præfectus; post ejus eadem amicissimus fuit M. Antonio, ut ipse proficetur suis in Epistolis, quæ extant apud Ciceronem l. 10. Famil. In eisdem Antonii partes cum duabus legionibus transiit, paulo ante triumviratum. Triumviratum instruit, & triumviris urbanos magistratus in quinquennium assignantibus, ipse in an. U. C. 714. Consul. destinatus est, adnitenre, ut credibile est, amico Antonio. Quo eodem tempore Fescenninis versibus ab Octaviano laceratus dicitur. *Macrob. Satyrn. 2. 4.*

Ei tunc in Gallia Cisalpina versanti videret Virgilius innotuisse, & per eum commendatus esse Mæcenati: ut aditum haberet ad Octavianum, qui agrorum dividendorum in fines & Antonianorum milites negotium unus in se susceperat. Orto deinde Perusino bello. L. Antonio, Marci fratri, suspectus tulit Pollio contra Octavianum. *Appian. l. 5. Civil. Sed victo Lucio, ipse cum Consul, diu retenta in potestate Marci Veneria, eius in partes Domitium Enebobarum ejusque classem alexit. *Virg. lib. 2. Consecuta est pax Puteolana: tunc, cum scripta est Ecloga, Salomnus dicitur non potuit, cum Salomna a Pollione ex parte sint nisi anno editionem eclogæ conphayrique anno sequente 715. Reliquam æta-**

tem traduxit in Italia, & licet post enervatum amore Cleopatræ Antonii animum, paribus ejus nunquam se misceverit, ad bellum tamen Acticum profectus nolit cum Octaviano, propter notiora in se Antonii beneficia, ait Vellejus l. 2. Historiam scripsit bellorum civilium, item tragedias; acenavit juvenis Catonem, orator egregius, sed Ciceronis eloquentiæ infestissimus; *Quintil. l. 3. 1. & l. 10. 12.* fortasse ob memoriam M. Antonii, quem ille Philippicis laceraverat. Vixit ferme ad extremum Augusti principatum, & an. U. C. 757. obijt octogenarius, ut colligitur ex *Euseb. Chron. annal. 2. 75.* Filium autem Pollionis dictus est C. Asinius Gallus, non Salomnus; diris deinde supplicis a Tiberio Cæsare necatus anno U. C. 789. Ille igitur Pollionis Salomnus, qui a Servio dicitur inter ipsa primordia perisse, aut Servij commentum est, aut certe statimque in Partinos, Illyricam gentem, & Bruti olim Cassique studiosissimam, auxperæ sint nisi anno editionem eclogæ conphayrique anno sequente 715. Reliquam æta-

- 4 **S**teclides Musæ paullo majora canamus.
 Non omnes arbuta juvant, humilesque myrica.
 Si canimus silvas, silvæ sint consule dignæ.
 Ultima Cumzî venit jam carminis ætas:
 5 **M**agnus ab integro sæclorum nascitur ordo.
 Jam redit & Virgo, redeunt Saturnia regna:
 Jam nova progenies cœlo demittitur alto.
 Tu modo nascenti puer, quo ferrea primum
 Definet, ac toto furget gens aurea mundo,

INTERPRETATIO.

O Musæ Siculæ, cantemus paullo grandiora. Arbores, & parva myrica non placent omnibus. Si cantamus silvas, silvæ deccant consulem. Nunc attingimus extremum sæculum vaticinij Cumanæ Sibyllæ: Magna series temporum oritur de novo. Nunc Astræa revertitur, regnum Saturni revertitur: nunc novum genus hominum mittitur e summo cœlo. Tu tamen, o pudica Diana, adsis nascenti puero: sub quo ferrea ætas primum finietur, & aurea per totum orbem oritur.

NOTÆ.

1. **Sicclides.**) A Græco nomine Σικκιδης; a Latino enim Sicilia, esset Sicclides; absque vox propter exiguitatem literarum, sæpius repetita. Eas urbe vocat Musæ, quia Theocritus Siculus, ex urbe Syraculis, bucolicorum princeps fuit. Unde & Syracosum versum dicitur in Bucolico Ecl. 1. & Aretusam Siccliam fontem invocat Ecl. 10. 1.

2. **Myrica.**) Myrica, frutex humilis: hanc alii Tamaricem vocant, alii Bruyam silvestrem, Ital. *tamorigia*. De arbutis Ecl. 1. 40.

3. **Silvæ.**) Per silvas hic, & per silvestrem musam Ecl. 1. bucolica five pastorica carmina intelligit. Cœlius Rhodig. auctor est tamen, per silvas consule dignas, allusum ad silvarum curam: quæ minima erat provinciarum illarum, quæ consuli & magistratu abeunt mandabatur. Unde apud Svetonium legimus, optimas ex invidia conatos esse, ut ea Jul. Cæsari provincia committeretur, quasi minimi negotij: hunc vero contra persequi, ut sibi Gallia daretur.

4. **Ultima.**) Vel *postrema* est; vel *prima*, & ab ætate nostra remotissima: utroque enim sensu dicitur *ultima*. Hæc autem ætas, de qua hic Virgilius, *postrema* dici potest, quod eam Sibylla quasi quinto loco constituerit, post alias quatuor per metalla designatas, auream, argenteam, æream, & ferream. Prima vero dici etiam potest, quod hæc eadem inflaturio sit prime ætatis aureæ, & eadem veluti ætas rediiva.

5. **Cumzî carminis.**) Sibyllini. *Cumæam* vero Sibyllam aliqui distinguunt a Cumanâ, ut altera Italica, altera Æolica sit. *Cumæ* enim duæ percellebant, inter urbes alias ejusdem nominis: alia in Æolide Italia, alia in Campania Italia. Ururumque tamen nomen confundi debet. De Sibyllarum nomine, numero, auctoritate, dicemus *Æn.* 6. 36. De *Cumis*, *Æn.* 6. 2.

6. **Magnus ab integro, &c.**) Sæclorum pro sæclorum. Sæculum vulgo centum annorum spatium est, hic *ætas* & *tempus* indefinite. *Magnus sæclorum ordo*, & postea *magni menses* explicantur a plerisque de magno anno Platónico, qui ex Cicerone, de Nat. Deor. tum efficitur, cum Solis, & Lunæ, & quæque errantium, ad eandem inter se comparationem confectis omnium spatii, est facta conversio; id est, reditus ad eundem situm, unde primo cursum inceperint. Quo tempore quidam volunt, inquit Clavius in c. 1. sphaeræ, tunc omnia quæcumque in mundo sunt, eodem ordine esse reditura, quo nunc conantur. Addunt autem fabulosis annorum auctores, hunc spatium quædam 49000. annorum: alii tantum 23760. alii etiam plurium. Quicquid sit, de hoc anno Virgilius loqui vis putem: malimque *magnus* hic, esse *illustrem*; quomodo heroes Alexander, Pompejus, magni dicitur. Multa tamen erudite docet Jos. Scaliger de magno anno, magnique mensibus Chaldaicis, quæ huic loco convenire possunt. In Canon. Magog. p. 252.

7. **Virgo.**) Astræa, seu Justitia, Jovis & Themidis filia: quæ finito aureo sæculo, quo Dii cum hominibus habitaverunt, Diis propter hominum iniquitatem abeuntibus, terram quoque reliquit, sed omnium ultima.

8. **Saturnia regna.**) Felicitissima, aurea, qualia fuerunt Saturno imperante: sub Jove enim ejus filii imperio, deflexerunt omnia in pejus. *Georg.* 1. 325. Saturnus, Cæli & Væstis filius a Titane fratre ob regni contentione carcere inclusus, a Jove filio liberatus: deinde ab eodem Jove, cui struebat infidias, regno pulsus, in Italiam aufugit ad Janum regem. Unde regio, in qua latuerat, *Latium* dicta. Hæc omnia fabulis poetarum corrupta sunt.

8. Tis

- 10 **C**assa fave Lucina: tuus jam regnat Apollo.
 Teque adeo decus hoc ævi, te consule, inibit,
 Pollio, & incipient magni procedere menses.
 Te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
 Irrita perpetua solvent formidine terras.
 11 **I**lle Deum vitam accipiet, Divisque videbit
 Permixtos heroes, & ipse videbitur illis,
 Pacatumque reget patriis virtutibus orbem.
 At tibi prima, puer, nullo munuscula cultu,

Er-

tuus frater Apollo jam imperat. Porro sub tuo consulatu, o Pollio, gloria illa ætatum inchoabitur, & magni menses incipient currere. Te auctore, si aliqua nostri criminis reliquæ supersunt, tunc deletæ liberabunt mundum æterno metu. Ipse puer particeps erit vitæ divinæ, & videbit heroes sociatos Diis, & ipse videbitur ab illis, & gubernabit mundum pacatum patriis virtute. Terra autem ubique sine cultura producet tibi parva munera, o puer,

nempe

NOTÆ.

8. **Tu modo nascenti puero.**) Quasi dicat: novum genus hominum oritur, dummodo aucte Serrius & Pomponius. Magni ideo, quia Lucina faveat huic puero nascenti: qui princeps illius novi generis, id est, primus esse debet.

9. **Lucina.**) Dea certe fuit partui præstans: dicta sic a luce, quam infantibus dabit. Quænam vero fuerit, ambigitur. Alii Junonem fuisse colligunt ex hac solemnium parturientium formula: *Juno Lucina fer opem*. Alii Dianam e plurimis poetarum locis. Alii distinctum ab utraque nomen ex hymno in Apoll. apud Homerum, ubi Lucina dicitur a Junone impedita, quomitus Latonæ, Dianæ matri parturienti, opem ferret. Virgilius adhæret secundæ opinioni: cum eam Apollinæ sororem hic dicat: *tuis jam regnat Apollo*: id est, *tuis frater*.

10. **Multi de Octaviano interpretantur:** ut & Lucinam de Octaviano ejus sorore: quæ & multum apud fratrem poterat; & pudicitia laude insignis fuit; & mortuo priore conjugio Marcello, hoc ipso tempore vinculum fuit pacis illius, quæ hac ecloga celebratur, ab Octaviano conjux Antonio tradita. Cur autem Octavianus Apollo dicitur? An quod in cœna quadam convivis duodecim Decorum habitu discumbentibus, ipse Apollinem representaverit? Certe Antonius deinceps id ei quasi impie factum objicit: videturque cœna illa cadere in hoc ipsum tempus, ut ex Svetonio colligitur. Melius tamen Virgilium hic explicandum puto de Lucina ipsa, quæ ad pueri ortum invitatur: deque ipso Apolline, qui regnare dicitur ac triumphare, quia jam constat veritas vaticiniorum, quæ per Sibyllam suam ediderat, de reducta ætate aureæ.

11. **Inibit.**) Incipiet, orietur. Sic *invenit* anno, id est, *incipiente*, dicitur absoluit.

12. **Magni Menses.**) Quintilis & Sextilis, novum genus hominum oritur, dummodo aucte Serrius & Pomponius. Magni ideo, quia Lucina faveat huic puero nascenti: qui princeps illius novi generis, id est, primus esse debet.

13. **Sceleris vestigia nostri.**) Scelus illud, vel sunt perjuria Trojanorum, quibus omnes posterorum Romanorum calamitates tribuuntur. *Georg.* 1. 501. *Jam pridem sanguine nostro Laomedoneæ luvius perjurâ Trojæ*. Vel bella civilia Cæsaris & Pompeii. Vel cædes ipsa Cæsaris, ipso ante senatu, patrata; cuius in penam atrocissima bella Octaviani principatus initium infestaverunt.

14. **Ille deum vitam, &c.**) Alludit ad auream ætatem, qua Dii cum hominibus familiariter degabant: innotuit puerum in eadem, quia pater est, futurum quoque gratia apud Triumvros & alios deinde republicæ admodum infestatos, quos per adulationem Deos vocat, ut Octavianum vocaverat, *Ecl.* 1. v. 6.

15. **Pacatumque reget patriis, &c.**) Addit eundem puerum rectorem orbis, id est, consulem futurum. Sic enim loqui tunc adhuc potuit poeta, nondum scilicet extincta republica: imo spe tum vigente maxima retinenda: mox a Triumviris antiquæ libertatis, ut ex Appiano constat. *Patriis virtutibus*) Vel referunt ad reget patriarum, usi & exemplo virtutum omnium patriarum, id est, Romanarum. Vel referunt ad pacatum: Reget orbem, pacatum virtute atque industria Pollionis patris, qui cum Maccenate administrat fuit pacis inter Octavianum & M. Antonium.

D

19. He-

39 quam verus ille sensus est. IV. Pierius vult esse Quindilium Cremonensem Virgilii atque Horatii familiarem. At ejus obitus hac Ecloga posterior est, annis circiter quindecim, caditque in an. U. C. 730. ut patet ex Euseb. Chron. V. Alii de Quindilio Varo interpretantur, illo, qui in Germania caesus est an. U. C. 762. post obitum ipsius Virgilii 27. Quam scite, ipsi viderint. VI. Jul. Scaliger Poet. l. 14. suspicatur Flaccum esse quemdam, ipsius Virgilii fratrem: idque alii probant hoc inserti Auctoris veteri disticho: Tristita fata tui dum fles in Daphnide Placci, Docte Maro, fratrem Vestri immortalibus aequas. Non putem tamen a modestissimo poeta tam superbe descriptum fratrem fuisse, obscurum hominem ac semipaganum; nec fidem habeo versibus incertis. VII. Melius Jos. Scaliger in Euseb. Chron. p. 143. & alii de cade & apothefi Julii Caesaris rem explicant. Quam commode, constabit ex notis. Scripta est, forte quibusdam ludis, aut sacrificiis, in honorem Julii celebratis. Quo praecipuo tempore non liquet. Certe post secundam, ac tertiam Eclogam: siquidem extremis hujus versibus mentio fit secunda & tertia.

MENALCAS, MOPSUS.

MEN. CUR non, Mopse, boni quoniam convenimus ambo, Tu calamos infiare leves, ego dicere versus, Hic coryllis mixtas inter confedimus ulmos? Mo. Tu major: tibi me est aequum parere, Menalca; Sive sub incertis Zephyris motantibus umbras, Sive antro potius succedimus: apice ut antrum Silvestris raris sparlit labrusca racemis.

Ms.

INTERPRETATIO.

MEN. Mopse, siquidem una sumus: periti uterque, tu fistula canere, ego canere versus: cur nondum hic proculimus inter ulmos mixtas coryllis? Mo. Tu natu major, justum est ut tibi obediam, o Menalca: seu subimus umbracula fluctuantia ventis agitantibus, seu potius cavernam. Vide quemodo vitis agrestis pretexit cavernam viti raris.

Me-

NOTAE.

- 4. Tu major.) Ambo tamen juniores. Sic enim dicitur v. 19. Mopsus ad Menalcam: sed tu desine plura, puer. Et vicinissimum Menalcas ad Mopsium v. 49. Fortunatus puer, tu nomen.
7. Zephyris.) Zephyrus ventus flans ab occasu equinoctialis: dictus quasi Zephyrus vitam ferens. Latine Favonius. Hic est generalis nomen spiritus, a ferendo dictus, inquit Plinius, lib. 16. 25. sive ut habent quidam codices, a ferendo.
7. Labrusca.) Vitis silvestris: sic dicta, vel quia circa macerias & sepra, in terra marginibus & labris nascitur, vel quia a sapore acerbo labra laedit. De Amynta Ecl. 2. 35. De Phaeo. Ecl. 3. 62.
10. Phyllis ignes.) Phyllis Lycurgi Thraciae regis filia: quae Demophoonta Thaei regis Atheniensis ex Phaedra filium amavit, exceptique Trojano bello redeuntem. Is cum Athenas ad componenda regni negotia reverfusus, illic longiores contra fidem datam traheret meras, Phyllis ipsetam ferata, amoris in patientia vitam loquaciter finivit, & in arborem amygdalum solius carentem est convertita. Revertus

- deinde Demophoon cum arborem amplexus esset, illa sponni adventum veluti sentiens emisit folia: unde folia quae ante v. 27. dicebantur, ab eius nomine dicta sunt v. 28.
11. Alconis.) Alcon celebris sagittarius Cretenfis: quasi in serpentem Phaleri filii sui corpori circumplicatam iam industrie sagittam direxit, ut eam in serpente dengeret, nec illum tangeret. Jurgia Codri.) Codrus rex Atheniensium fuit; qui bello adversus Laconas, ut ait Servius, aut Dorienfes, ut Justinus, aut Thraces, ut Plurarchus: cum ab oraculo responsum esset, eum populum videtorem fore, cuius rex periret; atque adeo videtorem fuisse ab hostibus, ne quis regem Atheniensium laederet: ipse sumptu signatoris habitu, purgus aliquos ex hostibus laceffivit, ab illisq; occisus est: hostes recognita sine praello vidi domum abierunt. Phyllis tamen, Alcon, & Codrus, fortasse hic pastoralia nomina sunt. Codrus & Codrus poeta, de quo Ecl. 7. 22.
14. Modulans alterna notavi. Ita ut modo canerem, modo quae cantaveram, describerem in saga cortice. De saga Ecl. 1. 1.

17. Fu-

Me. Montibus in nostris solus tibi ceteret Amyntas. Mo. Quid si idem ceteret Phœbum superare canendo? 10 Me. Incipe, Mopse, prior, si quos aut Phyllidis ignes, Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri. Incipe: patentes servabit Tityrus hædos. Mo. Immo hæc, in viridi nuper quæ cortice sagi Carmina descripti, & modulans alterna notavi, 15 Experiar: tu deinde jubeto pallenti cedit olivæ, Puniceis humilis quantum salianca rosetis; Judicio nostro tantum tibi cedit Amyntas. Mo. Sed tu desine plura, puer: successibus antro. 20 Extinctum Nymphæ crudeli fanere Daphnim Flebant: vos coryllis testes & flumina Nymphis: Cum, complexa sui corpus miserabile nati, Atque Deos atque astra vocat crudelia mater. Non ulli pastos illis egere diebus. 25 Frigida, Daphni, boves ad flumina: nulla neque annem Libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam. Daphni, tuum Pœnos etiam ingemuisse leones Interitum, montesque feri silvæque loquuntur.

Da-

Me. Amyntas unus tecum potest contendere in montibus nostris. Mo. Quid mirum, cum ipse contendat vincere Phœbum canu? Me. Mopse, incipe primus, si habes, aut aliquos amores Phyllidis, aut laudes Alconis, aut jurgia Codri. Incipe: Tityrus custodiet hædos patentes. Mo. Modior potius illa carmina, quæ nuper scripsi in cortice sagi, & per ades canens insculpsi: tu postea fac ut contendat Amyntas. Me. Quanto salix flexilis inferior est olivæ, quanto parva salianca rubentibus rosetis tanto tibi inferior est Amyntas, mea quidem sententia. Mo. At tu, puer, omittit plura loqui, ingressi sumus in antrum. Nymphæ legebant Daphnim desunctum fera morte; vos, o coryllis & fluvii, testes fuistis Nympharum ludus. Dum mater amplexa miserandum cadaver filii sui, & Deos & sidera fera appellaret. O Daphni, nullus boves deduxit e pastu ad furios frigidos; per illos dies; nulla quadrupes nec degulavit aquam, nec attigit herbam graminis. O Daphni, & montes incolti, & silvæ dicunt leones ipsos Africa doluisse mortem suam. Daphnis

NOTAE.

- 17. Puniceis.) Puniceus, sive phœniceus color: splendide ruber; quales fructus palmæ arboris non admodum sole incocci: unde Plinius & phœnicei nomen est, inquit Gellius, l. 2. 26.
18. Modior potius illa carmina.) Modior nomen est, quod communiter vocant palmæ fructus. Salianca.) Ex Plinio l. 21. 7. folio: quidem est, sed brevis, & quæ neci non possit: vada numerosa coheret, herba verius quam flor. Versibus interpositam gratissimum. Alii Lavendulam esse putant; alii hardum Celticam.
20. Crudeli fanere Daphnim.) Aptum mihi videtur Julio Casari nomen. Lauream enim significat. At Casar, ex Svet. c. 45. Calviti sui deformitatem cum iniquissime ferret, ex omnibus decretis sibi a senatu, populique honoribus, non aliud aut recepit, aut usuravit libentius, quam jus lauræ coronæ perpetuo gestandæ. Bene item, crudeli fanere. Quia Casar medio in senatu, tribus & viginti pugionum ictibus occisus est, ducibus conjurationis Bruto & Cassio, ejusdem familiaribus, idibus Martiis.
23. Mater.) Cerdanus transferit hunc affectum ad uxorem Julii Calpurniam, quæ paulo ante

- diciæ cædis somniavit maritum in gremio suo confodi; ex Svet. 81. ego matrem Romanam puto: quæ corpus ejus in medio in foro, pro rostris, insolito cumultu & gentium omnium comploratione combussit; igne ex ipsis tribunatibus ac libellulis excitato: ut est apud Sveron. 84.
24. Non ulli pastos etc.) Huc refero Sveronii verba, c. 81. de prodigiis, quæ mortem Casaris præcesserunt. Proximis diebus equorum exeret, quos intrajicendo Rubiconis flumine conseravat, ac vago & sine custode dimiserat, comperit peritactissime pabulo abstinere, ubertissime fere. Equi per Quadrupedem hic significatur, ut Æn. 11. 714. Quadrupedemque citum ferrata calce fatigat.
26. Libavit.) Gustavit, attigit. Æn. 1. 740.
27. Pamos leones.) Punicos: id est Carthaginenses, seu Africanos. Carthago enim urbs Africæ præcipua, cuius incolæ Pœni dicti, quasi Phœni; quia Phœnicæ præfecti, duce Elifia, sive Didone. Æn. 1. 248. Ferax autem leonum & montiorum est Africa. In qua Casar Catonem, Scipionem, & Jubam vicerat.

29. Daph-

- Daphnis & Armenias curru subjungere tigris
 30 Instituit, Daphnis thiasos inducere Baccho,
 Et follis lentas intexere mollibus hastas.
 Viris ut arboribus decori est, ut vitibus uvæ,
 Ut gregibus tauri, segetes ut pinguibus arvis;
 Tu decus omne tuis: postquam te fata tulerunt,
 35 Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.
 Grandia sæpe quibus mandavimus hordeæ sulcis,
 Infelix lolium, & steriles dominantur avenæ.
 Pro molli viola, pro purpureo narcisso
 Carduus & spinis surgit paliurus acutis.
 40 Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras,
 Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.
 Et tumulum facite, & tumulo superaddite carmen.
 Daphnis ego in silvis hinc usque ad sidera notus,
 Formosi pecoris custos, formosior ipse.
 45 Me. Tale tuum carmen nobis, divine poeta,
 Quale sopor fessis in gramine, quale per æstum

Daphnis etiam induxit morem subligandi tigris Armenias ad currum, & celebrandi choreas in honorem Bacchi, & inducendi festos hastas tenentis frontibus. Ut vitis est ornamentum arborum, ut tauri ornamentum, ut molles agrorum fertilitas: sic tu eras ornamentum omne tuorum, ex quo mors te abstulit, ipsa Pales atque ipse Apollo deseruit arva. Sæpe miserum lolium, & infelicem avenæ regnum in sulcis, quibus communis magna hordeæ. Carduus aut paliurus armatus spinis acutis nascitur pro dulci viola, & narcisso purpureo. Spargite frondes per terram, regite fontes umbratibus, o pastores! Daphnis iulet hæc sibi præhari: & festiva sepulcrum, & adicite sepulcro epitaphium: Ego Daphnis hic jaceo, celestis in silvis hinc usque ad caelum: magister pulchri pecoris, ipse pulchrior. Me. Tales mihi sunt versus tui, o divine poeta, qualis res est fatigatis somnus in herba, & qualis res est æstivus

Dul-

Dul-

seda-

N O T Æ.

29. Daphnis & Armenias, &c.) Hoc aperte ad Cæsarem pertinet, quem constat primum sacra Liberi patris transfuisse Romam, & Liberalia instituisse, inquit Servius. Quo tamen id auctore dicitur: immo sacra Liberi multo ante nota fuisse Romæ manifestum est. Nihil forte dicatur magnificentius ea deinceps a Julio celebrata: eo quod periculossimum certamine Pompeii filios ad Mandam vicisset, ipsi Liberalium die, & *Darvito*, inquit Plutarchus in Cæsare: quo eodem die, ante quadriennium, Pompeius ad bellum exiisse quoque dicebatur. Præcipua autem Bacchi insignia fuerunt, quibus curru subligatis circumvehi solent: *Thyrus*, hasta erat, vestita pampinis & heræ, armata culpe in conii formam desinenti: Bacchi gestamen & comitum ejus feminarum, quas *Bacchas* vocabant. Thyrsus quippe dicitur, quem quidam ita surgit, ut in gracilitatem temetur: quem admodum caulis medius fructuum & plantarum. *Thiasos* est chorus, sive sacra sodalitates canentium, saltantium, convivantium: non semper ad Bacchum, sed ad alia etiam divina canent. Diciturque a *Thyrsos*, divina canent. De Baccho infra v. 69.
 29. *Curru subjungere tigris.* Curru pro curru. Veteres eorum in nominibus quartæ, genitivum, extulere per *uis*, *curruis*: & dativum *per. ui*, *curru*. Unde poetæ sicut genitivum

contraxere in *us. curruis, curru*; ita aliquando contraxere dativum in *u, curru*, *curru*. Hoc innuit Gellius l. 4. 16. qui multa congerit exempla Virgilii & aliorum. Sic *Æn.* t. 261. *parce metu.* 6. 465. *teque aspectu ne subvabe.* 9. 605. *venatu invigilanti pueri.* *Tigres.*) Bene *Armenias*. Tigris enim vox est Armenæ, ex Varr. aut Medica, ex Plinio: quæ celeritatem significat. Unde apud eos, feram illam, sagittam, & humen celere significat.
 35. *Ipsa Pales, &c.*) Pales Dea palorum & pabuli: quam tamen Varro vult esse masculini generis. *Apollo.*) Hic Apollo Nomus intelligitur: sic dicitur a *veus*, *palæum*: quia greges olim Admeti regis pascit. *Geor.* 3. 2.
 36. *Grandia hordeæ.*) Speciem pro genere, hordeum pro quolibet frumento.

37. *Infelix lolium, &c.*) Lolium, Ital. *loglio*: Græcis *ζωον*. *Avena.* Duplex: altera sativa, & ad equinum pabulum utilis; altera plane inanis ac sterilis, de qua hic sermo. In hanc ultimam, & in lolium dicitur frumenta degenerare.

38. *Purpureo narcisso.*) Duplex narcissi species præcipua, ex Dioscoride, l. 4. 161. *Flos albus*, inquit, *intus crocus*, *regendus, in quibusdam purpureus*, *απορροσος*.

39. *Carduus & spinis.*) Carduus agrestis, Ital. *Cardone*. *Paliurus*,) Herba vel

- Dulcis aquæ saliente sitim resinguere rivo.
 Nec calamis solum æquiparas, sed voce magistrum.
 Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 50 Nos tamen hæc quocumque modo tibi nostra vicissim
 Dicemus, Daphninque tuum tollemus ad astra:
 Daphnin ad astra feremus: amavit nos quoque Daphnin.
 Mo. An quicquam nobis tali sit munere majus?
 Et puer ipse fuit cantari dignus, & ista
 55 Jampridem Stimicon laudavit carmina nobis.
 Me. Candidus infectum miratur limen Olympi,
 Sub pedibusque videt nubes & sidera Daphnis.
 Ergo alacris silvas & cætera rura voluptas,
 Panaque, pastoresque tenet, Dryadasque puellas.
 60 Nec lupus insidias pecori, nec retia cervis
 Ulla dolum meditantur: amat bonus otia Daphnis.
 Ipsi læticia voces ad sidera jactant
 Inconsi montes: ipsæ jam carmina rupes,
 Ipsa sonant arbusta: Deus, Deus ille, Menalca.

sedare sitim scaturiente rivo dulcis aquæ. Nec tantum æquas magistrum fistula, sed etiam voce. Felix juvenis, tu modo eris primus post eum. Nos tamen vicissim tibi quocumque modo carmen hæc nostra, & Daphnin tuum tollemus in caelum: Daphnin tuum tollemus in caelum, Daphnis nos etiam dilexit. Mo. An ulla res mihi sit pretiosior, quam hoc munus? & puer ipse meruit celestis. Et jampridem Stimicon laudavit mihi tuos ipsos versus. Me. Daphnis splendens miratur nubes talia se non ante visas, & despicit sub pedibus nulla & astra. Ergo læta voluptas occupat memora, campisque omnes, & Pana, & pastores, & Dryades virgines. Neque lupus sinit insidias gregi, neque vitæ plagæ mediuntur fraudem cervis. Daphnis bonus diligit pacem. Ipsi montes inculti emittunt clamores ad astra præ gaudio, ipse rupes modulantur versus, ipsæ arbores modulantur hoc: Deus, o Menalca, Deus ille est.

65 Sis

N O T Æ.

vel juxta alios frutes asperimus: quidam inter inferna numina numerabatur. *Æn.* 6. 275. *Primi que in faucibus Orco, &c. patiente que habitant morbi, tristisque senectus.* Sic Ovid. *Met.* l. 4. 17. De Baccho canit: *Tibi enim dicitur, Nec calamis solum æquiparas, sed voce magistrum: sed ordine tantum temporis: Ita ut alter alteri sit similis, sed magister primus & antiquior, Moyses vero secundus junior. Magister autem ille Moysi, videtur ipse fuisse Daphnis.*

49. *Alex ab illo.*) Secundus; non dignitate quidem, quia doctrina par utrique esse dicitur. *Nec calamis solum æquiparas, sed voce magistrum:* sed ordine tantum temporis: Ita ut alter alteri sit similis, sed magister primus & antiquior, Moyses vero secundus junior. *Magister autem ille Moysi, videtur ipse fuisse Daphnis.*

56. *Candidus.* Color Ditis superis additus, ut niger inferis & mortuis. *Tibul.* l. 3. 6. 1. *Candidus liber, adeo.* Ovid. *Trist.* 3. 514. *ad Natalem Deum; Candidus hinc venias.* Adde quod heros in lætæo circulo credentur habitare, ex Cicero in Somnio Scip. qui circulus non male celi vestibulum & limen vocari potest. *Limen.* Est transversum in januâ lignum inferius vel superius. Sic dicitur vela *limen*, id est *obliquus & transversus*, ut vult Festus.

Olympi. Montes duodecim hoc nomine insigniti sunt. Præcipuus in ea parte Thessaliæ, quæ ad Macedoniam vergit: cujus vertex ita dicitur, ut nubes penetrare, & ad caelum usque pertinere dicitur, imo & pro cælo sumatur a poetis. Dicitur quasi *ὀψιμαυρος*, *totus lucidus*, quia nubes excedit & sole semper illustratur. De Dryadibus, *Pan.* E. 2. 46. De Pane, E. 2. 31.

64. *Deus, Deus ille &c.*) Constat honores Divinos J. Cæsaris, Triumviris decretos esse, paulo post Triumviratum constitutum, anno U. C. 712. Lepido 11. & Munatio Planco

E Coss.

- 65 Sis bonus o felixque tuis! en quatuor aras:
Ecce duas tibi, Daphni, duoque altaria Phœbo.
Pocula bina novo spumantia lacte quotannis,
Craterasque duos statuas tibi pinguis olivi:
Et multo imprimis hilarans convivia Baccho;
70 Ante focum, si frigus erit, si messis, in umbra
Vina novum fundam calathis Arvisia nectar.
Cantabunt mihi Dametas, & Lydius Ægon:
Saltantes Satyros imitabitur Alphefibeus.
Hæc tibi semper erunt, & cum solennia vota
75 Reddemus Nymphis, & cum Instrabimus agros.
Dum juga montis aper, fluvijs dum piscis amabit,
Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicada:
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
Ut Baccho Ceresique, tibi sic vota quotannis

80 Agri-

Uinum sic commodus, & propitius tuis! ecce quatuor aras, ecce duas tibi, & duo altaria Phœbo erecta. Singulis annis offeram tibi duo vasa recentis lacte undantia, & duo vasa pinguis olei: Præsertimque lætifans epulas copioso vino; ad ignem, si fuerit hyems, sub ambraculis, si fuerit æstas: effundam & calathis vina Chii, quæ sunt novum nectar. Dametas, & Ægon Cretensis mihi cantent: Alphefibeus exprimet choreas Satyrorum. Hæc in honorem tuum semper ferent, & cum solvemus Nymphis vota annua, & cum circumibimus campos cum hostia. Cuiusmodi semper amabit culmina montium, quamdiu piscis ames, & quamdiu apes alentur thymo, quamdiu cicada rore: semper gloria, & nomen tuum, & laudes durabunt. Agrosque singulis annis sic tibi vota facient, quemadmodum Baccho & Ceresi.

N O T E.

Cest. Hi autem honores præcipue fuerunt: ut ædes ei in foro, ubi crematum ejus cadaver fuerat, construeretur: ut simulacrum ejus ludat Ciceronibus una cum simulacro Veneris circumferretur: ut, si qua victoria nunciaretur, ei scorum quasi victori sacrificaretur: ut qui in ejus ædem confugisset, ab injuria tutus esset. Et ab eo tempore Octavianus se Divi filium appellavit.

65. *Felixque tuis.* Felix dicitur, tam is qui habet felicitatem, quam is qui facit alios felices. Æn. 1. 334.

68. *Craterasque* Crater Græca vox; & a *κρῆνναι* misceō, istud autem a *κρῆν* cornu: quod veteres cavis cornibus, aut effusis in figuram cornuum poculis biberent, in hisque vinum aqua miscerent.

69. *Baccho.* Vino, cujus inventor Bacchus a poetis dicitur; Jovis ex Semele filius *ἑπιτρονίματος* didus, quia ex utero matris fulminatus translatus in Jovis semine, inde maturo partus tempore iterum prodit. Orbem terrarum peragravit, Indos demuit, primus omnium triumphavit in vestibus elephantio: turba stipatus temulentarum & vociferantium seminarum, quas ab eo Bacchus dixere. Supra v. 29.

71. *Arvisia nectar.* Ab Arvisio prætor ontario Chii insula, in mari Ægæo, ubi vinum exquisitissimum. *Nectar.* Petrus Decrum, ut *ambrosia* cibus: sæpe tamen promiscue sumuntur: utrunque in mortalitatem significat. Ne-

tar enim a *τι* privativa particula, & *πῆρ* occido; *ambrosia*, ab *ε* privativo, & *ἄμρ* mortalitas. Utrumque ministrarunt Diis Hebe, sive Juventa, & Ganymedes. *Calathis.* Poculis ad speciem calathorum formatis. *Eccl. 2. 46* Et Martialis Apophor. 107. de calathis ait: Nos Satyri, nos Bacchus amat; unde patet calathum poculum quoque esse, non tantum canistrum.

72. *Dametas, &c.* *Eccl. 3. 1.* Ægon, ab *ἄρξ* capra: didus Lydius, a Lydo Creta insulae civitate.

73. *Alphefibeus.* Ab *ἄλφει* invenio, & *βίβω* los. Hoc loco nomen pastoris proprium est: sed apud Homerum *Il. 18. 393.* epitheton est puellarum, quo propter formam reperiebant multos juvenes, a quibus boves accipiebant numerum loco; quia opes omnes illis temporibus in gregebus sitæ erant: De Satyris *Eccl. 6.* in Arg.

74. *Et cum solennia vota.* Sacra Nymphis fieri solita; vel in agris, ut Turnebo placet; vel etiam in domibus, ut Victorio. *Solennia* sunt quæ *selam* in anno fiunt, id est, feræ singulis annis.

75. *Et cum Instrabimus agros.* Sacrificium innuit didum *Ambraciale*. De quo *Georg. 1. 349.* 79. *Ceresique.* Ceres Saturni & Opis filia, mater Præterpita, quam a Plutone raptam fertur laboriosissime toto ære qualivis frugum, & cultus terræ, magna ex parte reperit.

80. *Damnata*

- 80 Agricola facient: damnabis tu quoque votis.
Mo. Quæ tibi, quæ tali reddam pro carmine dona?
Nam neque me tantum venientis sibilus Austri,
Nec percussa juvant fluctu tam litora, nec quæ
Saxofas inter decurrunt flumina valles.
85 Me. Hæc te nos fragili donabimus ante cicuta.
Hæc nos, Formosum Corydona ardebat Alexim:
Hæc eadem docuit, Cujum pecus? an Melibœi?
Mo. At tu fume pedum, quod, me cum sæpe rogaret,
Non tulit Antigènes (& erat tunc dignus amari)
90 Formosum paribus nodis atque ære, Menalca.

Tu quoque adiges eos ad vota solvenda. Mo. Quæ tibi, quæ tunc munera reponam pro tali cantu? Neque enim susurrus Austri ingruentis, nec ripe undis verberata sic me delectant, neque sibilus qui inter lapidosas valles volitantur. Me. Prius tibi dabo hanc tenuem sibilum: qua ego didici canere: Formosum Corydon amabat Alexim; eademque didici, Cujum pecus? an Melibœi? Mo. Tu vero, Menalca, accipe pedum insignem nodis equaliter distantibus & ære: quod Antigènes non obtinuit, licet a me sæpe peteret; & tunc tamen merebatur amari.

N O T E.

80. *Damnabis tu quoque votis.* Qui vota est, nascens: tunc enim potius est aura, suscipit, postulat aliquid a Deo, eidemque aliquid promittit. Si Deus promissa annuat, & crescit. De Austro, *Eclog. 2. 58.*

85. *Hæc nos, Formosum, &c.* Hæc eadem finitur damnare votis, vel voti, cum postulata annuit, & sic adigit votem ad exolvendum. *Formosum pastor Corydon, &c.* Item *Eclogam 3.* quæ incipit: *Die mihi, Damata: cujum pecus? an Melibœi?* 88. *Pedum.* Virgam pastorem incurvam esse, & damnarentur ipsi vectorum, quædam: *formosum ære,* quo suppatum est, & didicit, voti reus. Æn. 5. 237. eodem sensu nodis paribus, id est, nodis qui equali intervallo a se invicem distant.

ECLOGA VI

*SILENUS.

ARGUMENTUM.

SILENUS pueros Chromin & Mnasilum docet primam rerum originem, juxta doctrinam Epicuri; additque varias fabulas. Per Silenum, Syronem Epicureum Philosophum; per Chromin & Mnasilum, Virgilium & Varum, Syronis ea in Philosophia discipulos, intelligunt Interpretes. Certe Roma tunc temporis vigeat hæc secta plurimum. Et Virgilium quidem ostendit hæc Ecloga disciplina huic aliquando adhaesisse. Nam consequentibus annis videtur ad Pythagoram aut Platonem deflexisse, cujus Philosophiam sequitur, Æn. 6. 724. Varum aut illum, de quo hic sermo, ab Epicuri disciplina, etiam in moribus, non abhorruisse conficio ex Ode Horatii 18. lib. 1. quæ ad eum scripta est, & plane Epicurum sapit. De Syrone utriusque præceptore habentur apud Ciceronem, & quod ipse Ciceronis amicus fuerit, Epist. Famil. 1. 6. 11. & quod vir optimus, doctissimisque Epicureus, De finib. 1. 2. 119. Quo eodem ex opere facile colligitur, eum in Italia floruisse ultima Ciceronis ætate: quæ ætate Virgilius, tum juvenis, operam ei dare potuit.

Ex hoc primo Eclogæ versu, Prima Syracosio, &c. sunt qui probent, hanc inter ceteras ordine temporis primam esse, eamque a Cicerone fuisse audiam in theatro, cum a Cicerone